

BELGELERLE ADIM ADIM ESKİ KONYA -19-

ÇİFTEMERDİVEN MAHALLESİ VE ÇEVRESİNDEKİ SELÇUKLU DÖNEMİ ESERLERİ

M. Ali UZ - Muhammed DOĞAN

Daha önce Akıncı ve Çiftemerdiven Mahallelerinden bahsederken bu bölgedeki tarihî eserler üzerinde kısmen durmuş bazılarının isimlerini vermiştik. Şimdi de bölgedeki Selçuklu dönemi eserleri üzerinde tek tek ve etraflıca durmaya çalışacağız.

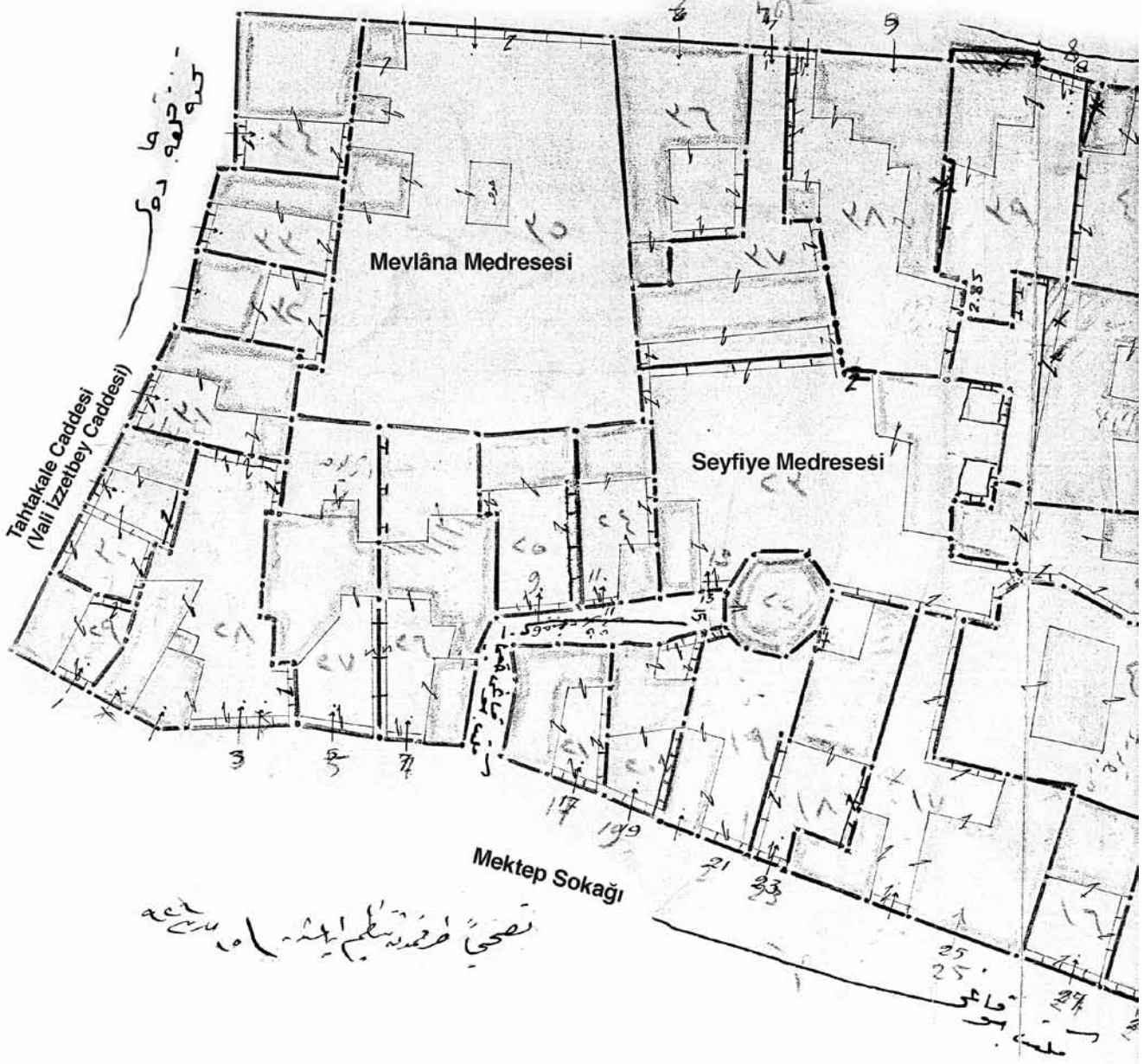
Eski resmî kayıtlarda Araboğlu Makası (Mimar Muzaffer Caddesi)'dan başlayıp, Gazi Mustafa Kemal Paşa Okulu (Şimdi Karatay İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü) önünden devam eden ve Taht-ı Kale adı verilen, bugün Vali İzzetbey Caddesi adını taşıyan sokak, kuzeye doğru devam eder. Pek çok tarihî eser, bu cadde üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bölge yukarıda da belirttiğimiz gibi eskiden beri Çifte Merdiven Mahallesi adını taşımaktadır. İç Sur'un Akıncı Kapısı'nın açıldığı bölge bir zamanlar Akıncı Mahallesi olarak da anılmıştır. Başka bir münasebetle ifade ettiğimiz gibi kuzeye açılan İç Kale kapısına iki merdivenle çıkıldığı için, Selçuklu Sarayı'ndan eski Hapishane Caddesi'ne kadar olan bölge Çifte Merdiven Mahallesi adını taşıy gelmiştir.

Bu tarihî eserler eski Kız Öğretmen

Okulu, şimdiki Rektörlük Binası'nın güneydoğusunda Kemaliye Sokağı ile Vali İzzetbey Caddesi'nin kesiştiği noktada Akıncı Mescidi ve Türbesi vardır. Mescit, Celaleddin İshak bin Ali tarafından 607/1210 yılında yaptırılmıştır. Mescit Tapununun 24 pafta ve 1 parselinde kayıtlıdır. Önünde iki aslan heykeli bulunan Mescit, 1932 yılında Kız Öğretmen Okulu bahçesine katılmak üzere istimlak edilmiş, türbe de mescit yıkılırken ortadan kaldırılmıştır. Akıncı Konağı da bu çevrede bir yerlerde olmalıdır. Mescidin hemen batısında yer alan Kemaliye (Küçük Karatay) Medresesi'nin bir bölümü hâlâ ayakta. Medresenin büyük bir kısmı Rektörlük bahçesi içerisine dahil edilmiştir.

Akıncı Mescidi'nin kuzeydoğusunda Mevlâna'nın evi (Gühertaş Medresesi), onun da güney doğusunda Seyfiye Medresesi ve Türbesi, daha kuzeyde Kadı İzzeddin Türbesi ve mescidi, bu külliye'nin hemen karşısında da Atabekiyye Medresesi ile küçük bir hazire yer alır. Bölgedeki bütün bu eserler, Türkiye Selçuklu Devletinin ikbal döneminin tanınmış eserleridir.

Saray Sokağı (Ahmet Özdemir Sokağı)

Bilindiği gibi Hz. Mevlâna ve ailesi Karaman'dan Konya'ya geldiklerinde Altunba (İplikçi) Medresesi'ne inmiş, bir süre orada ikamet etmiş daha sonra aile, Baha Veled'in isteği üzerine Selçuklu Devlet adamlarından Bedreddin Gühertaş (Gevhertaş)'ın yaptırmış olduğu medreseye taşınmışlardır.

Mevlâna ile Şems, Şems'le Kimya Hatun'un evlenmesi ve aralarında geçen bütün olaylar ve Şems'in öldürülmesi hep bu medresede cereyan etmiş, Mevlâna eserlerini burada yazmış veya yazdırmıştı. Med-

rese, 1017.50 metrekare genişliğinde bir arsa içerisine inşa ettirilmiştir.

Şimdi sırası ile bu tarihî eserlere birlikte göz atalım.

Mevlâna'nın Evi, Gevhertaş (Molla-i Atik) Medresesi

Medrese Alâeddin Keykubat'ın Lalası Dizdar adı ile tanınan Emir Bedreddin Gühertaş tarafından yaptırılmıştır.

Eflâki'nin anlattığına göre, Baha Veled bir gün sultanın meclisinde vaaz verirken o sırada vaazı dinle-

mekte olan Gühertaş'tan bir aşır okumasını ister. Gühertaş bir aşır okur. Baha Veled büyük bir vukufiyetle okunan aşır içerisindeki ayetlerin açıklamalarını yapar. Açıklamalar karşısında hayran kalan Gühertaş da Baha Veled'in eşiğine baş koyup, ona mürit olur. Kaldıkları Altunba Medresesi ailenin ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Baha Veled de ondan, çocukları için bir medrese yaptırmasını ister. Medrese yapılır, fakat Baha Veled, medrese tamamlanmadan vefat eder. Medrese, Selçuklu ve Karamanoğlu döneminde Medrese-i Mevlâna, Osmanlı döneminde medrese-i Molla, daha sonra Molla-i Atik (Eski Molla) medresesi, sonradan Mevlâna'nın oğlu adına Mevlâna dergâhı yanında yaptırılan medrese de Molla-i Cedid (Yeni Molla) medresesi olarak anılır.

Medrese, pek çok Konya medresesinde olduğu gibi kara örtü denilen toprak damlıdır. Dam, sıcak yaz günlerinde, yatak serilerek de kullanılır. Medrese kerpiç ve toprak malzeme ile yapıldığı için zamanımıza kadar gelememiştir. Medreseye Sonradan vakıflar tahsis edilmiştir.

Mevlâna bu medreseye büyük önem vermekte ve büyük saygı duymakta bunun için, "Bizim bu medresemiz velilerin meskenidir" buyurmaktadır.

Molla-i Atik Medresesi, Mevlâna ve çocuklarından sonra asırlarca medrese olarak kullanılmış, burada binlerce talebe yetiştirilmiştir. 1860 yılında medreseye Seyit Hüseyin adında bir zat müderris olarak tayin edilmiştir. Ayrıca medresede 1885 yıllarına doğru, Konya müftülerinden Gezlevili Hacı Ahmet ve Ağrılı Mustafa Efendilerin müderrislik yaptığı bilinmektedir. Bu tarihten itibaren medrese harap olmuş, bir ara tamir görmüş, sonra binası ta-

mamen yıkılmış arsası tecavüzlere uğramıştır. Cumhuriyet döneminde diğer medrese arsalarında olduğu gibi bu medrese yeri de 1940'lı yıllara doğru özel mülkiyete intikal etmiştir.

Molla Medresesi'nin yeri hakkında araştırmacılar tarafından bir hayli çalışma yapılmış, yeri ile ilgili tarifler verilmiş ve tapu kayıtları üzerinde durulmuş. Fakat günümüzdeki yeri tam olarak verilememiştir. Konyalı, medresenin yerine apartmanlar yapılırken kabir kalıntıları çıktığından bahseder. Oysa, Mevlâna Medresesi arsasına son bina yapılıncaya kadar hiçbir bina yapılmamış, arsa durumunu aynen muhafaza etmiştir.

Verdiğimiz krokide de görüldüğü üzere, Mevlâna'nın Evi yani Molla-i Atik Medresesi ile Seyfiye Medresesi adeta biri birine bitişik gibidir. Seyfiye medresesi Molla-i Atik'in hemen güney doğusundadır. Bu bakımdan Molla-i Atik Medresesi'nin yeri ile seyfiye medresesi ve Türbesi'nin birlikte ele alınmasının faydalı olacağını düşündük.

Günümüzde Mevlâna Medresesi'nin yeri neresi idi, bunun üzerinde duralım.

KAYNAKLAR

Ahmet Eflâki, (Tahsin Yazıcı çevirisi), 1986, 1/43, 44, 543; Konyalı, Konya Tarihi, Konya 1964, 801,887, 944-945, Mehmet Önder, Mevlâna'nın Konya'daki Evi ve Medresesi, Konya, 1956, s. 6; Caner Arabacı, Konya Medreseleri, 1998, s. 183-185; Tapu Kadastro Kayıtları.

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

BİR MEDDAH BEHÇET MAHİR VARDI

2010 yılının son günlerinde, Ankara'da küçük bir toplantı düzenlenmişti. Konusu; *Somut olmayan Kültürel Mirasımız Meddahlık Çalıştayı ve Gösterileri* idi. Kültür ve Turizm Bakanlığımızın Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nce gerçekleştirilen toplantı, Maltepe'deki bir otelde, 22-23 Aralık Çarşamba ve Perşembe günleri üç oturum ve iki gösteri olarak planlanmıştı. Bize de neredeyse 35 yıllık meddahlık araştırmacılığımız dikkate alınarak bir davetiye gönderilmişti.

Atalar, “Çağrıldığıın yere erinme, çağrılmadığın yerde görünme” demişler miydi? Biz de, “Geliyorum” haberini göndererek başkentin yollarına düştük. Böyle toplantıların arifesi akşamında gelen dostlarla sohbet etmek, yenilerle tanışmak ne kadar güzel sahneleri sergiler, erbabı bilir. Gelenler arasında kimler yoktur ki... Şöyle bir 2007'ye dönüverelim.

O yıl, İstanbul Büyükşehir Belediyenin kültür işleriyle ilgili birimi güzel bir toplantı düzenlemişti. Sevgili ve vefakâr kardeşim, Kastamonu kültürünü; 40 yıllık dostum, Kültür Bakanlığının eski genel müdürlerinden Nail Tan ile birlikte ayağa kaldıran Süleyman Şenel'in nazik çağrısı bizi İstanbul yollarıyla bir defa daha tanıştırdı. 05-07 Kasım 2007 tarihleri arasında Tünel'deki Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde *İsmail Dümbüllü ve Düünden Geleceğe Geleneksel Türk Tiyatrosu Sempozyumu* sırasında tanıştığım Cemal Ünlü Bey ile o yıl doçent olan, günümüzün Profesörü Nurhan

Tekerek Hanım'la tanışmıştım. Eski dost, Konya'daki bir toplantımıza da çağırdığımız Ünver Oral'ı da, bu sefer Ankara'da da görmek ne güzel. Bu sonuncu toplantıya; Prof. Dr. Özdemir Nutku, Prof. Dr. Nurhan Karadağ gibi bilginler, Münir Canar gibi Devlet Tiyatrosu Sanatçısı; Ulvi Alacakaptan gibi tiyatro sanatçısı; Rauf Altıntok, Yusuf Duru, Mehmet Tahir İkiler, Çetin Azer Aras, Halil İbrahim Zengin vb. Gösteri sanatçılarının da katılması toplantımıza renk katmıştı. Eski dostlar; Nail Tan, Hayrettin İvgin, Prof. Dr. Muhtar Kutlu, öğrencim Doç. Dr. Ali Yakıcı, vb. de katılanlar arasından idiler.

Ya katılmayanlar? Ankara'dan Prof. Dr. Öcal Oğuz, İzmir'den Metin Ekici, İstanbul'dan Müjdat Gezen, Erol Günaydın...

Bu arada, katılan üç dostumuzu özel olarak hatırlatmak isterim. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Sekreteri İmran Baba, UNİMA Türkiye Milli Merkezi Başkanı Mevlüt Özhan ve bu merkezin 2010 ödülüne layık bulunan Erzurum'dan öğrencim Dila-ver Düzgün... Unutmadan söyleyeyim, Sayın Baba'nın, merkezi adına kültür katılımcılarına armağan ettiği, konumuzla ilgili bir derlemenin CD'si ertesi gün teşekkür sağınağına yol açmıştı.

Söz uzadı galiba, başa dönelim. 2007'deki toplantıya ben de bir bildiri ile katılmıştım: “Konya'da Köy Seyirlik Oyunları”. Bu toplantının bildiri-leri daha sonra güzel bir kitapta toplanmıştı.

Neydi bu son toplantının merhum meddahımız Behçet Mahir ile olan ilgisi?

Üç büyük şehrimizin dışından gelenlerin sayısı galiba iki kişi idi. Sayın Doç. Dr. Dilaver düzgün ve ben. Konya'dan geliyorsunuz, 21 yıl kaldığım (1967-1988) Erzurum'da Behçet Mahir'i tanıtan birkaç kişiden biri olan Saim Sakaoğlu... Erzurum'da oldukları halde cenaze namazına ve defin merasimine gelemeyenler... Ki bazıları onun anlattıklarından doktora tezi, bitirme tezi hazırlamışlardı. Biz, onu, atamız bilip elimizle toprağa verdik, Erzurum ağızıyla söylemek gerekirse "guyladık".

Allâme-i Türkiye toplanmış, kulluktan dolma bilgilerle Behçet Mahir hakkında sorgulamaya geçiyorlar. "Nasıl anlatırdı.", "Elinde bir şey bulundurur muydu?", "Nerede otururdu." "Mimikleri var mıydı?" Daha neler neler... Benim daha 1987 yılında sunduğum, ertesini yayımlanan bil-

dirimden haberdar olsaydı böylesine âlimane sorular sormazlardı. O bildirimle ilgili bilgileri aşağıya alıyorum.

"Erzurumlu Meddah Behçet Mahir'in Hikâye Anlatma Tekniği", *Türk Kültürü Araştırmaları*, 25 (1), 1988, Ankara 1988, 21-29.

(Bu sayı, *Prof. Dr. İbrahim Yarkin'a Armağan* olarak yayımlanmıştır.)

Bu bildiri, 11-14 Mart 1987 tarihleri arasında Erzurum'da toplanan 'Tarihî Akış İçinde Erzurum Sempozyumu'nda sunulmuştur. Daha sonra iki kaynağa da alıntılanmıştır.

Tarla, 22 (4), 1988, 23-26.

Doğumunun 50., Yazı hayatının 30. Yılı Münasebetiyle Hocam Prof. Dr. Saim Sakaoğlu (hızl. Yrd. Doç. Dr. Ali Berat Alptekin), Konya 1989, 23-26.

Bilim dünyasına sınırlı kaynaklarla yaklaşanlar, sırasıyla Ankara, İstanbul ve Konya'da yayımlanan yazımızı okuyamamışlarsa bize, onların adına üzülme düşecektir.

Ayrıca 1997’de üç meslektaşım (Doç. Dr. Ali Berat Alptekin, Öğr. Gör. Yurdanur Sakaoğlu, Yrd. Doç. Dr. Esmâ Şimşek) birlikte yayımladığımız *Meddah Behçet Mahir’in Bütün Hikâyeleri I* (Ankara, 416 s.) adlı çalışmamızın II. Bölümü, “Behçet Mahir’in Hikâyeciliği”ne ayrılmıştı; hiç değilse oraya bakılır, az da olsa aydınlanabiliyordu.

Bu yazımızla Behçet Mahir’e farklı açılardan yaklaşmak istedim, ancak o ‘farklı açılar’ı öz olarak vermek istedim.

Behçet Efendi’nin hayatında üç kişinin önemli yeri varmış; kendisi bu konuyu sık sık dile getirirdi. Kimdi bu üç kişi? Onu keşfedip Atatürk Üniversitesine kazandıran, dönemin rektör vekili ve Edebiyat Fakültesi Dekanı, hocam Prof. Dr. Mehmet Kaplan; kendisini Ankara’ya getirtip bir ay boyunca Kültür Bakanlığının arşivine bildiklerinin kaydedilmesini sağlayan Prof. Dr. Ahmet Edip Uysal; üçüncüsü de, o yıllarda doçent olan bu satırların yazarı Saim Sakaoğlu.

Onun, özellikle Prof. Kaplan’a gönderdiği mektuplarının birer kopyası da bendedir. Çünkü, o söyler, ben yazdım. Böyle olunca da aralarındaki dostluğun tanığı da ben olmuşumdur. İşte bu Kaplan Hocamız derdi ki, ‘Bir sanatârı tanımak için yakın çevresini, özellikle aile çevresini yakından tanımak gerekir. Doğrusu ben bu konuda şanslı olanlardanım. Onun yakın çevresini, mekân ve insanıyla tanıyan az sayıda kişiden biri de benim. Bu tanımayla elde ettiklerimi, aile mahremiyetine duyduğum saygıdan ötürü asla anlatmayacak ve yazmayaçağım; benimle birlikte gidecektir.

‘Davulun sesi uzaktan hoş gelir’ diyorlar; doğru mu acaba? Vallahi Behçet Mahir’in sesi İstanbul cephesindekilere pek de hoş gelmemişe benzememektedir. Onlara göre Mahir bir ‘bilinmeyen’ meddah. Sanıyorlar ki meddah sadece İstanbul’da yetişir ve sanatını yerine getirir. Oysa, özellikle Doğu Anadolu olmak üzere ülkemizin değişik coğrafyalarında nice meddahlar yetişmiştir. Gez Mahleli (Mahalleli) Hafız Muğdat, Nalbant İshak Kemali, Kümbetli (Ladikars) İslam Erdener ve daha niceleri. Ya hikâye tasnif edenler? Üç hikâyesiyle klasik-

ler arasında yerini alan Çıldırılı Âşık Şenlik nasıl unutulur? Onun için, meddahı ve meddahlığı İstanbul’a toplamamak gerekir. Keşke o güzel meddah araştırmacıları, bir de Anadolu’nun meddahlarını tanımak, onları dinlemek şansını yakalayabilselerdi? Yani biraz yerlerinden kıyıdayıp Ankara’nın doğusuna bir uzanverselerdi.

Mahir Efendi’yi benim kadar tanıyan biri daha var; Ali Berat Alptekin. O yılların asistanı, doktoru; günümüzün profesör doktoru. “Mahir’i en iyi tanıyan?” kimdir diye sorulursa cevap veremem ama onun hikâyecilerini en iyi şekilde ele alan herhalde Prof. Alptekin’dir. Onlarca kasetin çözülmesi, tekrar tekrar dinlenilmesi, o günün şartlarıyla daktilo edilmesi... Bütün bu işler sanıldığı kadar kolay değildir. İşin zorluğunun başında Mahir’in cümle yapılarının pek sağlıklı olmaması gelmektedir.

Benim yakından tanıdığım meddahlardan Nalbant İshak Kemali’nin cümle yapısı daha sağlıklı idi. Ondan da az da olsa kayıt alabildik. Çünkü onu pek erken kaybettik. Evindeki son ziyaretimden iki günkü sonra vefat etmiş. ‘Etmış’ diyorum, çünkü o günlerin haberleşme sisteminde benim de ev telefonum yok, onun da. Ölüm haberini getirecek, defninden iki gün sonra öğrenebilmiştik.

Elbette Mahir’i tanıyamayanlar Kemali’yi hiç tanıyamamışlardı. Onun için diyoruz ki meddahlık tarihi yazılırken işe Anadolu’dan başlayıp Erzincan, Sivas, Kayseri üzerinden Çukurova’ya ulaşmak gerekir. Aksi takdirde İstanbul’a bağlı kalınarak yazılacak meddahlık tarihi mutlaka eksik kalacaktır.

Bu kutlu işe soyunacak olanlara hatırlatalım. Gelin; Atatürk Üniversitesinde bir araştırma yapınız. Sadece Behçet Mahir’i değil öbür meddahları da araştırıp öğreniniz. Çünkü Tokat’tan Erciş’e, Ağrı’dan Sarıkamış’a, Karstan Çıldır’a, Erzurum’dan Erzincan’a ve daha nicelerine uzanınız. İnanıyorum ki bir hazinenin zaman aşımına uğrayıp yıprandığını, yok olduğunu sadece işitecekler, belki de “Vah vah” demeye vakitleri bile olamayacaktır.

Yarın henüz geç değildir, ancak ertesi gün geç olabilir.

VIŞNE SALKIMINDAN KÜPELER

Hatice TEKİN

Son cemrenin toprağa düşmesiyle birlikte evimizde tatlı bir telaş başlardı. Kolay değil tabii, koca bir evi kapayıp diğerini yasanır hâle getirmek. Her şey hazır olduğunda kapıya çift atın çektiği bir arabayla, fayton gelirdi. Dengimiz arabaya yüklenirken biz de faytona biner, önlü arkalı bağ evimize geçerdik.

Günümüz, gecemiz taşlıktaki asmanın altında geçerdi. Oraya tahta sediri kurar, üzerine de kırmızı halı-ları, kamış yastıkları yerleştirirdik. Misafirlerimizi de burada ağırlardık. Taşlığın serinlemesi için sık sık sulanması lazımdı. İşte o zaman taşlar fısır fısır sesler çıkararak suyu emer, kendilerine has kokularıyla minnettarlıklarını belli ederlerdi. Islanan şebboy, zambak ve lavantaların keskin kokuları, duvarın üzerinden sarkan hanımeli, ihlamur ve iğdelerin baygın kokularına karışırdı.

Her yaz havuzumuz için birkaç tane kırmızı balık alırdık. Önceleri gölgemizden bile korkup kaçar, sürekli dipte yüzerlerdi. Sonraları büyüyüp havuza alışınca, korkmadan su yüzüne çıkar, ya kedilere ya da kuşlara yem olurlardı. Bazen birkaç kılçık bulurduk, o kadar. Ne havuzun kenarına dizdiğimiz reyhanlarla ne de oraya buraya bağladığımız uçuşan, renkli çaputlarla koruyabilirdik onları.

Teneke kutulardaki reyhanlar. Onlar ya bir çocuğun başı gibi okşanır ya da bir yaprağı koparılıp parmaklar arasında ezilirdi. Hem elimiz

hem etraf türüm türüm tüterdi.

Fıskiyemizi hiç unutmam. Demirci ustası Musa Emmi yapmıştı onu. Suyun hareketiyle sema eden bir Mevlana figürü vardı. Onu gören saatlerce seyrederek, yine de bıkmazdı. Fıskiyenin saçtığı sular, yaprakların üzerinde ufacık damlalar halinde öylece kalırdı. Bazen tek tek toplamayı düşünürdüm onları ama yine de hiç birisine dokunmazdım. Çünkü hafif bir kıpırtıyla kayarak yere düşmeleri daha hoş görünürdü bana.

Dedemin olmadığı akşamlarda babamın keyfi bir başka olurdu. Sedirde başköşeye kurulur bir kahve isterdi. Sigarasını her zaman sakladığı duvardaki kovuktan çıkarıp bir tane yakardı. Anneme “Sultanım gel şöyle yanıma otur” derdi yumuşacık. O isteksiz görünse de tülbendinin ucuyla gülmesini saklayarak babamın yanına sokulurdu.

O zamanlar çay sık sık demlenmez, çocuklara da içirilmezdi. İnce belli çay bardaklarına el sürmek ise kesinlikle yasaktı. Onların kırılacağı bizimkinden çok daha önemliydi. Pazar sabahları bütün ailenin birleştiği bir zaman dilimiydi. Amcalar, dayılar, dünürler bazen tek tek bazen hep birlikte kahvaltuya gelirlerdi. Sadece erkeklerle çay verilirdi. Asmadan süzülen ışık cam bardağı delip içindeki çaydan geçer, masanın örtüsünde bir noktayı kızıla boyardı. İmrenirdim. Ah! Dibinde bir yudum bıraksalardı ne olurdu? Bir yudumcuk.

Yaz günlerinin şamatası da bir

başka olurdu. Erkeklerin akşam yaptığı sıra geceleri gibi kadınlar da gündüz eğlenceler düzenlerdi. Aslına bakarsanız yaşımın büyüyor olmasına üzüldüm çünkü bir yaştan sonra oğlan çocuklarının onları izlemesine izin vermezlerdi.

Güne çeşit çeşit maniler, türküler söylenerek başlanırdı. Genelde manileri yaşını başını almış kimseler söylerdi. Taşlığı çevreleyen oturma biçimi bu tür eğlencelere çok uygundu. Söyleyecek bir sözü olan çıkar, manisini düzerdi:

-Mavi cübbe beden dar / beni goyup giden yar / evvel böyle değildin / şimdi bir öğreden var.

Bunu meydan okuma kabul eden bir başkası ise çıkıp karşılık verirdi.

-Manici başımısın / cevahir daşımısın / sana bir hatem virsem / cebinde daşımısın.

Bu atışmalar şöyle sürüp giderdi.

-Merdivenim kırkayak / kırkına vurdum dayak / yar karşıdan geliyor / ne el tutar ne ayak.

-Yeşil ipek bükerim / yare dizlik dikerim / yarım orda ben burda / hasiretlik cekerim.

-Karanfil ekermisin / bal ile şeker misin / kız bana ittigini / ahrette çekermisin.

Saatler ilerledikçe eğlencenin dozu da artardı. Mutfaktan getirilen isli tencere dipleri, vurmali çalgı olarak türkülere eşlik ederdi. Bazı hanımların bellerine sokuşturdukları tahta kaşıkları vardı. Konya havaları kaşiksız ne söylenir ne de oynanırdı.

-Hani de benim elli dirhem bulgurum bulgurum / Konyalımın kaşıklarına vurgunum oy oy...

Diğer türküyeye başlayan birisine, nakarat kısmını hep bir ağızdan söyleyerek yardım ederdik.

-Yürü yavrum yürü saçlarını sürü / şimdi burdan geçer hovardanın biri...

Kaşla göz arası eve giren iki kişi,

bir müddet sonra kılık değiştirmiş olarak geri dönerdi. Kimisi omuzlarına aldığı ceketiyle, arkasına bastığı erkek ayakkabısıyla, ocağın isiyile yaptığı bıyık-sakalıyla külhanbeyi olur nara atardı; kimisi şapkasıyla, sopasıyla bekçi olur düdüğünü çaldı. Birbirlerine sataşır, ağız dalaşı yaparlar, olmadı al takke ver külah kavga ederlerdi.

Bir de püskürüm sekenler vardı. Bir çeşit gövde gösterisi gibiydi. Kim daha çok sekecek, kim daha yükseğe zıplayacak, kim daha iyi püskürecek bilinmezdi. O kadar çok gülerdik ki gözlerimizden akan yaşlardan ağladığımız sanılabılırdı.

Artık iyice yorulan kadınların sesi, ikinci rehaveti çökmüş bahçede duyulmaz oldu mu bilirdik ki dua ve dağılma vakti gelmişti. Dua dediysem, şakacıktan. Gün boyu süren şamataya uygun bir şey uydurmuşlardı kendi aralarında. Elham dürüsüyenen / kızlar sürüsüyenen / hocam karısıyınan / ben birisiyenen / havada leylek / damda yuvası / garip yiğitlerin / budur duası / dambul dumbul / amin.

Gülmeye doymuş ruhlar, elinden tutup çektiirdikleri yorgun bedenleriyle evlerinin yolunu tutarlardı. Orta üçe geçtiğim yaz benim için çok zorlu bir yıld. Her sene olduğu gibi bağ evimize göçmüştük. Eskiden zevk aldığım şeyler artık ilgimi çekmez olmuştu. Aklım fikrim komşu kızı Sıdıka'daydı. Benden iki yaş büyüktü. Her gün bahçe duvarına tırmanıp onu seyredirdim. Saman sarısı saçları, konuşurken tel tel dudaklarına yapışır; onları kınalı parmaklarıyla çekerken başını geriye doğru sallardı. Öyle yapmak ne yakıştırdı ona. Baktığımı her zaman bilirdi. Bazen gölgelikten çıkıp bana gülümserdi. Bahçede gezerken daldan emdiği dutla solgun dudakları kırmızıya boyanırdı. Bir seferinde kulaklarına vişne salkımından küpeleler takıp yanıma gelmişti. Elim aya-

ğim birbirine dolanınca gülüp “Deli çocuk düşeceksin, git artık” demişti. Zaten o günden sonra bir daha iflah olmadım. Yemeden içmeden kesildim. Ninem “Ne oldu bu oğlana” diye sorardı anama.

Ah! Sıdika. Nedenini bir O, bir de ben bilirdim... Bakın şu yeşil eve! Mutfak olarak kullanılan sundurmadaki evin annesi koca göbeğini sallaya sallaya hamur yoğurmakta, gelini altın bileziklerini şakırdata şakırdata börek içi hazırlamakta, kızı ise dilinde bir türkü kınalı elleriyle koruk (ham üzüm) ezmede. Saç böreği yapacakları besbelli. Tatlı olarak cevizli, kestirmeli (şerbet) saçarası veya taze kaymaktan haccalı iyi gider. Belki de evin beyi katmer istemiştir, şöyle üzeri bol şekerli, çıtır çıtır.

Yarın sabah Nesibe teyzelere misafir gelecek. Kahvaltıyı havuz başında, mis kokulu mor sümbüllerin, kadifelerin, boru çiçeklerinin yanında hazırlayacaktır. Kırmızıbiberle, baharatla, çörek otuyla harmanlayıp üzerine yemyeşil zeytinyağı gezdirdi-

ği taze çökeleği mutlaka olacaktır. Ovarak parlattığı altın rengi semaverinde çay bile demleyecektir.

Öğlen oldu mu tarlasının sapsarı bulgurundan pilav yapacaktır. Üzerine kızarmış köpüklü tereyağını foss diye dökülecektir. Ona bahçesinden topladığı taze sarımsak, soğan, ekşi ot, roka, eşlik edecektir. Yanında da beyaz bir bıyıkla işaretini bırakan bol köpüklü, mis kokulu ayran.

İçine kışniş üzümü atılmış, üzeri nenemin yüzü gibi buruşuk sütlü de yapabilir. Belki de daha gün ağarmadan kalkıp kıymalı su böreği hazırlamıştır. Yanında kuyuya sarkıtıp soğuttuğu erik hoşafı veya vişne şerbeti verecektir.

İkinci olup serinlik çökünce misafirleri arka taraftaki meyve bahçesine buyur edecektir. Kırmızı, beyaz dutları, şekerpare kayısıları, kütür kütür elmaları dallarından koparıp taze taze yemelerini sağlayacaktır. Tekesakalı tomurcuklarını sıkıp kızların yüzüne ben konduracaktır. Bir tane de kendisine, kim bilir...

Nail BÜLBÜL

ÜÇ MAHALLE, BİR SEMT: TOPRAKLİK -I-

Konya şehir merkezinin en eski yerleşim yerlerinden olan “**Topraklık**”, ilk defa Kanuni Sultan Süleyman dönemine ait hicrî 971 miladî 1564 tarihli *Şer’iyye Sicil Defteri*’nde mahalle olarak geçiyor. III. Murat adına hicrî 992 miladî 1584 tarihinde Karaman vilayeti defterdarı Ahmet Bey tarafından yapılan, kâtip Mehmet oğlu Kadri’nin yazdığı Ankara Kuyud-i Kadime arşivinde 104 numarada kayıtlı olan *Konya Tahrir Defteri*’nde de Zaviye-i Pir Esat 93 sırada “**Kerimler Mahallesi**” olarak kayıtlı bulunuyor.

Çocukluk, delikanlılık ve orta yaşlılığımın geçtiği, Kerimler Caddesi’ndeki evimizde 48 yıl yaşadığım, ilk mektebinde okuduğum Topraklık, bir zamanlar Karatay ilçesinin en mutena semtlerinden biriydi. Zamanla bu semt Kerimdede Mektep, Kerimdede Çeşme, Kerimdede

Cami adıyla üçe ayrılmış. Mahallelere adı verilen Kerim Dede hakkında fazla bir bilgi yok, ancak kabri Koyunoğlu Müzesi’nin doğusunda Şamcılar ve Terzi Nuh’un evinin bahçesinde bulunuyor. Yıllarca orada ikâmet ettiğim hâlde, Büyükşehir Belediye Başkanı Halil Ürün zamanında çevre düzenlemesi yapılarak, sokak içerisinde demir bir kapıdan girilen ve rumî 968 hicrî 1552’de vefat eden, asıl adı Abdülkerim Mahmut Dede olan zatın kabrinin orada olduğunu bilmiyordum. Demek ki, hicrî 1564’de Kanuni döneminde Konya Şer’iyye Sicil Defteri yazılmadan önce 459 yıl önce vefat ederek oraya defnedilmiş.

Topraklık semti, eskiden Akçeşme ve Hacı Ömerler sokaklarının arasındaki mahalle mektebi ve medrese ile yanındaki Akçeşme İlkokulu bulunan, şimdi ise petrol istasyonu ve önündeki kayalı havuz ve parkın yer aldığı yeşil alan hâline getirilen

**Muhtar Otuzbir'in
Mehmet Yis**
(1908-1970)

İsmail Yis
(1905-150)

Esvapların Ali Ağa
(1301-1885) Ö: 1945

Esvapların Haydar Ağa
(1908-1994)

**Kunduracı
Mehmet Kadioğlu**
(1316-1900) Ö: 1995

meydandan Koyunoğlu Müzesine giden Kerimler Caddesi'nden başlayıp, Çimenlik ve Kumköprü başlangıcı arasında yer alır. 1831'de yapılan Osmanlı Devleti'nin ilk sayımında şehirdeki 170 mahallede 12.457 kişinin yaşadığı, **“Kerimler Mahallesi”**nin de İstanbul'da Başvekâlet arşivinde 415 numarada kayıtlı eski bir *Konya İl Yazıcı Defteri*'nin ilk üç sırasında bu defa mektep, çeşme ve cami olmak üzere ayrı ayrı yazılmış olduğu görülüyor. Kerimler Caddesi'nin başlangıcından itibaren Müze ve Cami Sokağı ile kesişen bölüm **“Kerimdede Mektep”**; Müze Sokağı'nın köşesindeki çeşme, eski kömür pazarına giden yol ve Çimenlik başlangıcı arasındaki kısım **“Kerimdede Çeşme”** ve Cami Sokağı ile Topraklık Kur'an Kursuna dönülen sokağın arası da **“Kerimdede Cami”** olarak ayrılmış bulunuyor.

Kerimdede Mektep Mahallesi'nde Keçeciler içinde dericilik yapan Mehmet Yis, Kerimdede Çeşme'de Topraklık Hacı Hasan Büyük Camii müezzini Hafız Bekir Aşkar ve Kerimdede Camii'nde ise Türbeönü'nde Kunduracı Mehmet Yazıcı'nın uzun yıllar muhtarlık yaptıkları Topraklık'ta, Koyunoğlu'nun karşısındaki Hacı Hasan Camii'nde 1950'den önce **“Batmanzâde Ahmet Efendi”** imamlık yapıyordu. Arapça ezan yasak ol-

duğu için ezanın Türkçe okunduğu yıllarda Ahmet Efendi, akşam ve yatsı namazlarından önce bizim gibi henüz mükellef olmayan çocuklara **“Hadi çıkıp ezanı okuyun”** derdi. Zaten, minare kapısında biz de bunu beklediğimiz için minareye çıkarak **“Tanrı uludur”** diye başlayan Türkçe ezan okurduk. Hocaefendi öğle ve ikinci vakti kapıya çıkıp, bir sağa bir sola bakar kimsenin gelmediğini görünce hafif bir sesle ve aslı şekliyle **“Allahuekber”** diye Arapça ezanı okurdu. Almanya'nın müttefiki olduğumuz 2. Dünya savaşının devam ettiği 1940'ın ilk yıllarda namaz kılınmayan camide ihtiyat (Zor günler ve şartlar için elde bulundurulmuş yedek) askerlerin olduğunu hatırlarım. 1946'da mevcut toprak damlı kerpiç cami yıkılarak yenisi yapılıncaya Batmazâde'den sonra **“İpek Hoca”** namıyla tanınan Mehmet Güzelipek, 1950'nin başında kısa müddet Tahir Büyükörükçü, peşinden Konyaspor'un eski başkanlarından Ahmet Hamdi Uçarok'un babası Mustafa Efendi ve 1960'dan itibaren emekli oluncaya kadar Topraklık Kur'an Kursu hocalarından Şaban Haksever imam olarak görev yaptılar.

Hacı Hasan Büyük Camii'nin, tıpkı fuarın yanındaki Şazbey (Akcami) Mescidi'nin minaresine benzeyen tahta bir minaresi vardı. Harap olmaya yüz tu-

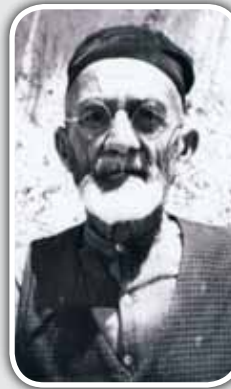
**Kunduracı
Ahmet Kadioğlu**
(1914-1981)

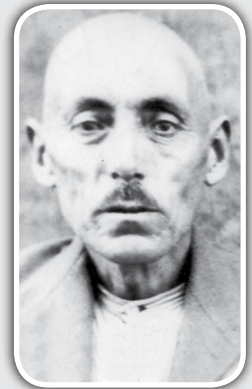
Dedem Ahmet Özkibrıt
(1887-1941)

**Babam, Bakkal
Mustafa Bülbül**
(1919-1964)

Bakkal Osman Efendi
(1893-1973)

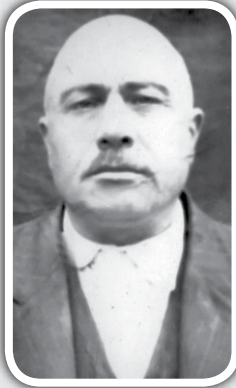
**Kasap Çavuş Ağa
Mehmet Telliler**
(1317-1901)

tan ahşap cami yıkılarak, halktan toplanan hayırla yerine şimdiki cami yapılıncaya kadar inşaatla mahalle muhtarı olan Telliler'in Nuri Efendi, ilgilenmişti. Emekli yüzbaşı olan Nuri Efendi, nine-min dayısının oğlu idi. Hiç unutmuyorum, Hiron marka bir bisikleti vardı. O zamana kadar bisiklet görmeyen mahallenin kadınlarının sokak kapısının arkasındaki kol demirine (Çift kanatlı kapıların açılmaması için arkasındaki kancaya takılan uzun demir) dayalı duran bisikleti görmeye gittikleri, sonra da başkalarına **"Nuri Efendi yemsiz eşek almış, hiç bişisi istemez gider gider gelirmiş"** diye anlatırlarmış. Nuri Efendi, caminin karşısındaki hazır elbiseci Ali Efendi'nin evinin gölgesine attığı masanın başında oturur, parası olmayanların camiye getirdikleri çeyiz peşkiri, yastık dolaması, kaneviçe bohça, elbise örtüsü, eski ceket gibi şeyleri teslim alır, amele ve ustalara nezaret ederdi. 1945'de başlanan inşaat 1946'da bitmişti. Mahalle halkından bazılarının eski caminin mihrabından sökülen ve yeni caminin mihrabında kullanılacak olan çinilerdeki ayetin harflerin uyumunu sağlamak için sık sık gelip gidişi halâ gözümün önünde. Yeni caminin elektrik tesisatını Koyunoğlu Müzesi'nin önündeki otoparkın yerinde evi olan radyo tamircisi Hasan Pense döşemişti. 65 yıllık orijinal elektrik düğmelerini, avizeler ve kibledeki mavi duvar lambaları Ha-

san Usta'nın eseri.

Yeni Konya gazetesi sahibi Mustafa Naci Gücüyener'in yakın akrabası Necati Atalay'ın müdürlük yaptığı yıkılan Akçeşme Okulunda 1945'te ilk öğretmenimiz Hacı Ömerler Sokağı'nda oturan Tahir Gürdağ idi. Daha sonra Leman Çınar ve İffet Erdil hocanımlarda okuduk. Bu okulda öğretmen olan Leman Hocanın babası Şerif Bey, Üçler Mezarlığı'nın karşısındaki kapısından girince hemen solda medfun. Eskiden mezun olurken imtihan yapılırdı. Benim imtihanıma müfettiş Osman Fatih Kurşun da katılmıştı. Yıkılan bizim okulun önünde şimdi yeşil alan yer top sahamızdı. Futbol topu alacak hâlimiz olmadığından lâstik topla oynardık. Yazın sıcak günlerde de mezarlığın duvarından atlayıp, havuzda yüzmeye çalışarak serinlerdik. Mezarlığın Arslanlı Kışla yolu üzerindeki evde oturan, halkın **"Kayserili"** dediği mezarlık bekçisi havuza girdiğimizi farkederek uzaktan düdükle çalınca elbise ve ayakkabımızı kucaklayıp kaçırdık. Şimdi yerine cenazeler defnedildikten sonra yeri okunmak için oturma grubu yapılan havuzu; mezarlıktaki ağaçların büyük bölümünü diken ve sulayıp yetiştiren Kunduracılar içinde deri ve malzeme satan **"Büyük Şirket"**in sahibi Kadioğlu'nun Hacı Mehmet Ağa yaptırmıştı. Hemen her gün evine gelir, omuzunda bel olduğu hâlde mezarlığa giderek havuzdan su salıp, ağaçları sulardı.

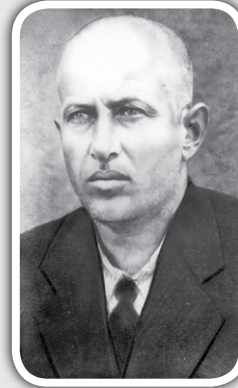
Şükrü Göksüçukur
(1900-1963)

Kâzım Göksüçukur
(1902-1972)

Hasan Özkağncı
(1914-1992)

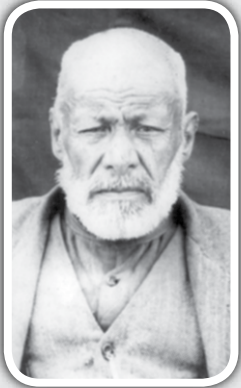
Çini Ali Baldan
(1904-1948)

Okulun yanında ninemin okuduğu terk edilmiş mahalle mektebi ile “**Topraklık Medresesi**”nin kalıntıları vardı. Burada eskiden, müderris Alanyalı Ziya Efendi’nin oğlu yaşlılığında tanıdığım Vahdi Hoca ders veriyormuş. 1925’de kapatıldığı için zamanla medresenin büyük bir bölümü yıkılmıştı. Camı çerçevesi kırılmış, önünde cenaze namazı kılınan yekpare musalla taşı bulunan mahalle mektebi metruk hâlde duruyordu. 40’lı yılların ortasında MAN kamyonu olan Abdurrahman Kuşyılmaz isimli birisi medreseyi satın alarak, bahçesine iki katlı ev yaptırıp yıllarca oturduktan sonra Fatih Kur’an Kursu’na giderken bir bağ evine taşındı. 1950’den sonra rahmetli babam da medresenin dışına bir bakkal dükkânı açmıştı. Medrese yıkılınca karşıdaki Böğetli’nin Hacı Mehmet Ağa’nın evinin köşesine, oradan Köylüler’in Ali Ağanın (Birtek) CHP döneminde halkevi olan evinin bitişiğine, son olarak da evimizin büyük olan mutfağını bölerek, açtığı dükkâna taşınarak 1964’de vefat edinceye kadar mahallenin “**Bakkal Mustafa**”sı oldu. 1948’de Larende Caddesi’nde Beyşehir ve Bozkır hanlarının arasında bakkal dükkânı bulunan babam, mahalleye gelmeden önce Topraklığın tek bakkalı Osman Efendi Hoca idi. Koyunoğlu Müzesi’ne giderken solda çıkmaz sokaktaki evinin köşesine küçük bir dükkân açan Osman Efendi’den kenarı

kirtikli 1 kuruşa 3 tane ip şeker, ya da 5 kuruşa şeytan şekeri alınca dünyalar bizim olurdu. Çünkü, Alman Harbi sırasında bayramdan bayrama en ucuz olduğu için sadece “**Peynir şekeri**”ni görürdük, ancak misafire ikram edilecek diye canımız her istediğinde yiyemezdik. Mesela lüks sayıldığı ve pahalı olduğu için çikolatanın yüzünü görmez, lokumu hiç bilmezdik.

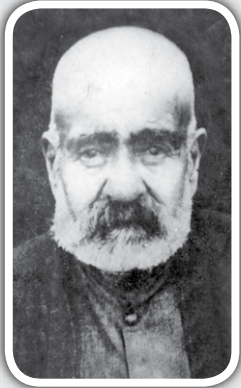
Rahmetli ninem Telliler’in Hasibe Hanım, zengin evin kızı olduğu için daha evlenmeden mahalledeki kız arkadaşlarıyla gizli gizli tütün içerken sigaraya alışmış ve bir daha bırakamamış. Çocukken elim 5 kuruş vererek Türbeönü’ne tütün almaya gönderirdi. Çünkü, sigara ve tütün en yakın orada bulunurdu. Yaşlılık döneminde nefes almakta güçlük çektiği için, zararı az olsun diye kâğıdı ikiye bölerek tütün sarıp, içerdi. Mahallenin genç kızları kendisine hala, derdi ve çok güzel masal anlatırdı. Huri masalı ve Kerem ile Aslı menkıbesi meşhurdu. Hâli-vakti yerinde olduğu için ihtiyacı olan borç istemeye, düğün yapacak olan da gelinin boynuna takmak için annemin beşibirliklerini on beş günlük veya bir aylığına ödünç almaya gelirdi. On iki duvar yastığı ile bir çift kilim 60 lira olmasına rağmen almaya gücü yetmeyenler vardı. Ödünç alanlar 60 lirayı 6 ayda zor ödeyebilirdi. Çocukluk çağımızda pantolonumuzun dizleri ve arkası eskিয়েince masraf

Ahmet Göksüçukur
(1864-1938)

Mehmet Göksüçukur
(1907-1946)

**Kebapçı Dede Hasan
Hüseyin Usta**
(1961-1931)

Abdullah Vahdi Hoca
(Alanya) (1890-1948)

olmaması için **“Çocuktur, ayıp değil, var-
sın yamalı olsun”** zihniyetiyle yenisi alın-
maz, yama vurulurdu. İlk mektepte hep ya-
malı pantolon giydim. Takım elbiseyi an-
cak Karma Ortaokula başladığımda baba-
mın sağdıçı terzi Ahmet Usta diktiğinde
giydim.

40'lı yıllarda askerlik çağına gelmiş deli-
kanlılar sokakta boncuk, ya da aşşık oynar-
lardı. Lastik top olursa meydanda maç ya-
parlar, çocuklar kenardan seyrederken bize
doğru gelen topa ayakla vurmaktan mutlu-
luk duyardık. Çünkü, koca koca adamların
yapacağı bir iş yoktu. Babasının dükkânı
olan, ya sanat öğrenmek için gider, babası
başkasının yanında çalışıyorsa askere kadar
mahallede vakit geçirirlerdi. Çünkü, herke-
se çalışabileceği bir iş yoktu, geçer sanat
amelilik yapmak, ya da bağ bellemekti. Sıt-
maya yakalanan bunun tek ilacı olan **“Ki-
nin”** sadece Sıtma Savaş Derneği'nden tem-
in edebilir, sadece sayı ile 3-5 tane verir-
lerdi. Bitişik kapı komşumuz Şekerci Ha-
san ağabeyin babası Ali Ağa, sarılık olmuş,
hanımı Ümmü teyze kimden bulduysa or-
tası delik bir **“Sarılık taşı”** getirip, Ali
Ağa'nın alınına bağlamıştı. Ancak iyileşme-
yen Ali Ağa sarılıktan vefat etmişti. Çocuk-
luğumuz şehirde geçtiği hâlde sıkıntının,
yokluğun ne olduğunu bizim kuşak iyi bi-
ler. Günümüz insanı karne ile
Sümerbank'tan kaput bezi, fırından ekmek,
nüfus kâğıdına kırmızı damga vurularak
zeytinyağı, şeker alındığı devirleri görmüş
olsa, hallerine bin defa şükrederler. Sokak-
lar pahalı otomobillerle dolu. Çocukluğu-
muzda mahallemizden taksi geçtiğini gör-
mezdik. Taksi meydanında Kebapçı İsmail,
Şapçı'nın İhsan Ağa, Ahmet Çalığışu, İd-
manyurtlu Rıza, Kâmil Alaybeyi gibi 3-5
kişinin taksisi vardı. Taksi, sadece zenginler
tarafından düğünler için tutulur, herkes
kaç taksi geldi diye parmakla sayar, orta
halli olanlar gelini faytonla getirirdi.

Geçmişte bütün mahallelerde yaşantı
farklı değildi. Şimdi Yaka yolu üzerinde
apartmanda oturduğuma bakmayın. Tarif
etmeye çalıştığım Topraklık'ta büyüdüm,
genç oldum, evlenip çoluk çocuğa karış-
tım, dört çocuğumdan ikisini orada iken
evlendirdim. Dört yaşında vefat ettiği için

fazla gününü göremediğim dedem
“Kibrit'in Ahmet Ağa” diye anılan bir ki-
şiymiş. Kumköprü'de bağımız vardı, o civa-
rın üzeri kiremitli tek binası olduğu için bir
yeri tarif ederken **“Kibrit'in Ahmet
Ağa'nın konağı”** derlerdi. Topraklık'ta ha-
kikaten Konya'nın ileri gelen birçok eşrafı
vardı. Yaşını başını almış, yeleşinin cebin-
den köstekli saatin zinciri sarkan, uzun kış
gecelerinde sıra kurup oturan, sözü sohbeti
dinlenen kimler yoktu ki? İmkân bulan
daha iyi bir yerde yaşamını sürdürmek için
mahallemizden başka yerlere gitti. Belki de
ata yurdunu son terkedenlerden oldum.
Rahmetli annemin dizleri kireçlediği için
kış günleri avludaki tuvaleti, çeşmeyi kul-
lanmakta zahmet çekmeye başladı. Onun
ayağı kardan buzdan kaymasın, yukarı aşa-
ğıya inip çıkmasın diye rahat etmesi için
düzayak bir eve taşınmak zorunda kaldım.
Mahallede eskilerden kimse kalmayınca
Ereğli yolunun, Kışla Caddesi'nin ve vira-
jın sâkinleri Topraklığı yurt tuttu, semtin
çehresi değişti, bize de hatıralarla yaşamak
kaldı. Baba dostları Kürt Hacı Hasan Ağa,
Tiritçi Dede H. Hüseyin Usta, Ahçı Cına-
li, ortağı Seyit Parlakçerez ile yıllarca sade-
yağ, peynir, yoğurt satan Bekmezci'nin Ha-
san Özkağnıcı, Kasap Çavuş Ağa, Esvapla-
rın Ali amca ve oğlu Haydar Ağa, Göksü-
çukurların keresteci Şükrü Ağa ve kardeşi
Marangoz Kâzım Ağa, Tat Aliler'in Hasan
Ağa, oğlu Şoför Kara Muzaffer, Kadıoğlu
Hacı Mehmet Ağa ve kardeşi Kunduracı
Ahmet ağabey, önce trenlerde şimendifer,
sonra da Dedeler Hanı'nın müsteciri de-
dem Kirbit'in Ahmet Ağa, babam bakkal
Yatağanlı Mustafa Bülbül, Koyunoğlu
Müzesi'nin sahibi Ahmet Bey, günümüzün
tek şapka ustası olan Ali Göksüçukur'un
dedesi Ahmet Ağa ve babası Mehmet Ağa,
muhtar Otuzbirler'in Mehmet Ağa ve kar-
deşi İsmail, Fildişler'in Süleyman Ağa, kar-
deşi Atiye ablanın genç yaşta vefat eden iki
oğlu Mevlüt ve Ali Rıza ağabeyler, Zerafet-
lerin Mehmet Ağa, oğulları Taşçı İbrahim,
Faytoncu Ali ve daha birçokları artık hayat-
ta değil. Kismetse gelecek sayıda **“Akade-
mik Sayfalar”**ı hayata geçiren Mehmet Ali
Uz'un da çocukluk yıllarını geçirdiği
Topraklık'ı anlatmayı sürdürelim.

• (Devam edecek)

OSMANCIKLI ÂŞIK AZİZ (BÜYÜKBAYRAM)

Ali IŞIK

Kültürümüz adına güzel hizmetlere imza atan Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi, bu yıl Konyalı âşıklara kucak açtı. Selçuk Üniversitesinin genç akademisyenlerinden ve TYB Konya Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Aziz Ayva nezaretinde her ayın ilk cumasının akşamında Konyalı âşıklar TYB evinde bir araya gelip, Türk kültürünün âşıklık geleneği gözesini parlatıyorlar. Aziz Hoca, her “muhabbet gecesi”nde, Âşık Ataroğlu, Âşık Zikri Aliyâr, Öksüz Ozan, Yağız Ozan, Âşık Hanoğlu, Âşık Meramî, Adanalı Âşık Ahmet Şener, Âşık Hürmeti gibi ustalar halkasına yeni yeni âşıklar da dâhil ediyor. Bunlardan birisiyle geride bıraktığımız bir kültür gününde o çerağ evin hayadında tanıştım. Daha musafaha faslında, ellerimizi kenetleştirdiğimizde, Âşık Aziz’i yakan nârî bütün benliğimde hissettim. O nâr, Aziz’i konuşurmuyor, adeta şakıtıyordu. Zira Aziz’in ibretamiz her kelâmı ölçülü, kafiyeli dörtlükler hâlinde ağızından dökülüyordu.

Onu tanımaya, biraz da tartmaya başladım. Fazla derinlere inmememe müsaade etmeyen, tabiri caizse esrarı fâş etmeyen Aziz, sırtından yere bıraktığı orta halli valizinin fermuarını aralayıp bir kitap uzattı: “Gönül Dilinden Dökülen Güller”... Birlikte kitabını yorumluyorduk ki, tekrar valizine uzanıp çıkardığı küçük bir dosyayı bana uzatırken sadece dinî-tasavvufî şiirler terennüm etmediğini belirtti. Bir kitap taslağı olan dosyadaki şiirleri ağırlıklı olarak hecenin 11’li kalıbıyla söylenmiş daha dünyevi şiirleri muhtevi. Çoğunlukla millî değerlerimizin işlendiği bu şiirler, Aziz’in eşyaya ve olaylara bakışını, dolayısıyla düşüncelerini de yansıtıyor.

Âşık Aziz’i teberriği kitabının sırtına konan kısa biyografisinden bir nebze tanıdıktan sonra, kitabını okumaya başladım. Kitapta yer alan 144 şiir de Yunus tarzı. Ekserisi 8’li kalıpta söylenmiş şiirlerde yaygın tema ilahi aşk olmakla birlikte Habibullah aşkı ile diğer dinî terennümler de yer alıyor. Şiirlerinde yer yer görülen vezin ve kafiye kusurlarından Aziz’in usta görmediği anlaşılıyor. Bu pürüzü de devam ettiği takdirde TYB kültür evinde çözeceğinden eminim. Zira burada Âşık Ataroğlu (Mehmet Atar) gibi önemli bir eğitmen usta var.

Âşık Aziz 1951 yılında Kadınhanı ilçemizin Osmancık kasabasında doğar. Yedi yaşında iken ailesi Kadınhanı’na göçünce ilköğrenimini burada yapar. İlkokuldan sonra öğrenimini devam ettirmeyip inşaat ustası olan babasının yanında çırak olarak çalışmaya başlar. Vatani görevinden sonra evlenen Aziz’in bu evliliğinden üçü kız, üçü erkek altı evladı olur.

Zaman içerisinde duvar ve kapıp işçiliği üzerine uzmanlaşan Aziz, boş zamanlarında da Hak aşkıyla yanan gönlünün ilhamını kâğıtlara döker. Gönlünden dökülenler zamanla sel olur çağlamaya başlar ve Aziz’in normal kelâmı da vezinli kafiyeli mısralardan oluşan dörtlülere dönüşür. Söyledikleri çoğunlukla Hak ve Habib’i aşkı konu edinen ilahiler olmakla birlikte, yaşadığı toplumun millî değerlerini ele alan güzellmeler, aksayan yönlerini yeren yergilere de yer verdi.

Hâlen Kadınhanı’nda ikamet eden âşığın şiirlerinden bir demeti siz okurlarımızla paylaşıyoruz (Aziz Büyükbayram ve kitabına ulaşmak isteyenler 0546 416 36 95 / 0541 846 40 21 Nu. lu telefonları yahut cicekturizmkonya@hotmail.com el-mek adresini kullanabilirler).

Gönül Dilinden Dökülen Güller

Gönül dili senin adın,
Bütün dünyada feryadın!
Okuyana sen anladın,
Hâlden hâle gir kitabım.

Her yöreye ulaşırsın,
Her insanla anlaşırsın,
Kalpten kalbe dolaşırsın,
Gönüllere yol kitabım.

Eleştirip tartan olur,
Seni sevmez yırtan olur,
Cahillere merhem olur,
Düşündürüp sor kitabım.

Hâlden hâle düşenlere,
Irmak olup çoşanlara,
Hakikate koşanlara,
Örnek olsun yol kitabım.

Hakikati savunursun,
Mazlum olur avunursun,
Işık olsan aranırsın,
Sevenleri bul kitabım.

Garip Aziz ne söylersin?
Kendi kendini eğlersin,
Çaresiz kalır ağlarsın!
Gözyaşımı sil kitabım.

Yakar Beni Durmadan

Kader bağlamıştır bağı,
Görünmez içimde ağı,
Akan bu sevda ırmağı,
Yakar beni durmadan.

Gözünün üstünde kaşı(n),
Mim yazılmış başın,
Secdeden ayırma başın,
Yakar beni durmadan.

Be harfinde saklı sırlar,
Dön yönünü Hakk'a yalvar,
Gönül kiblesi olanlar,
Yakar beni durmadan.

Bir canım var ne vereyim,
Göster vuslata ereyim,
Doya doya seyredeyim,
Yakar beni durmadan.

Dünya kokuyor gül gibi,
Gecem oldu gündüz gibi,
O Muhammed nebi,
Yakar beni durmadan.

Gönüllerin gülü olan,
Gördüm ki boş dünya yalan,
Aziz muhabbeti alan,
Yakar beni durmadan.

Gel Gör Beni Aşk Neyledi-2

Gariplik tuttu boynumdan,
Kim anlar gizli yanandan?
İki elim çıkmaz kandan,
Gel gör beni aşk neyledi?

Bu sevdaya yok mu çare?
Yürek yanar pare pare,
Aşkından deli divane,
Gel gör beni aşk neyledi?

Dağlar Mecnun'u gezerim,
Dertli dertli yazarım!
Esen rüzgârla tozarım,
Gel gör beni aşk neyledi?

Oturdu yüreğe acı!
Bitmez tükenmez bu sancı,
Açık eller hep duacı,
Gel gör beni aşk neyledi?

Düştüm ateşin narına,
Ağlıyorum yana yana!
Yardım eyle Rabbim bana!
Gel gör beni aşk neyledi?

Gözüm değil, özüm ağlar!
Mor sümbüllü yüce dağlar,
Akan çeşmeler dağlar,
Gel gör beni aşk neyledi?

Aziz bak gönül dilinden,
Anlarsın garip hâlimden,
Öten gnül bülbülünden,
Gel gör beni aşk neyledi?

Gurbet

Gurbetin kahrı çoktur çekilmez
Yaram çok ağır gözyaşım dinmez
Vatanım aklımda ateşim sönmez
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Bir mektup gelse canımı veririm
Açmış sılamda güller bilirim
Korkarım gurbette hasret ölürüm
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Geceler garip yok mu sabahı
Ağlarım gurbette çekerim ahı
Eridim tükendim görsem bir dahi
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Ayrılık ateşi zehirden acı
Kavuşmak gurbette yok mu ilacı
Oturdu yüreğe bitmeyen sancı
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Hep ağalar beyler bana gülüştü
Diyar-ı gurbette ciğerim pişti
Ağlarım her gün gözlerim yaştı
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Oturdu yüreğe gurbet acısı
Çekmeyen bilmez nasıl sancısı
Aklından çıkmaz ana bacısı
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Ne baharı belli ne de yazı
Ne şehit oldum ne de bak gazı
Geçmiyor garibin gurbette sözü
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Görünmez çilemin baharı olsa
Bu acının yeter melhemi varsa
Aziz hasretlik çilesi hemen dolsa
Ne var ne yok bizim elde turnalar

Tarihe Yazsam Sığmaz Mehmedim

Dalgalan bayrağım yer gök gülümser
Kükremiş Mehmedim yer gök inler
Geride kaldı o kara günler
Tarihe yazsam sığmaz Mehmedim

Bu ay yıldızın gönlüme nakış
Kurban olayım nasıl çırpınış
Kurtardık düşmandan bak karış karış
Tarihe yazsam sığmaz Mehmedim

Hava gibi su gibi muhtacız sana
Uğruna şehit yatar yan yana
Bu aziz vatan değer cihana
Tarihe yazsam sığmaz Mehmedim

Cennet vatanım dünyada birdir
Gönlüme taht kurdu yaşayan hürdür
Mehmet'in sevgisi gönlüde güldür
Tarihe yazsam sığmaz Mehmedim